

86

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA

451581

KÖNYVTÁRA

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 27

8

IULIE

1923

În acest număr: Propaganda dușmană în străinătate de Octavian Goga; O rândunică s'a oprit, poezie de Volbură Poiană; Golul... de Ion Gorun; Două drumuri în politică de Alexandru Hodoș; Semicentenarul lui Andrei Șaguna de Sebastian Stanca; Noaptea roșie de Vasile Savel; „Prin noi înși-ne”, — cu ajutorul altora de Moise Nicoară; Două triste aniversări de A. H.; Cronica politică: Jalnica izolare de Ion Balint; Gazeta rimată: Vilegiatură... de Doctorul Matei; Insemnări: Manifestația dela Caracal; Liga drepturilor omului; Opiniile economice ale dlui Sever Dan; „Revizuirii”; Condamnarea dlui N. D. Cocea; Intre foștii amici; Represaliile honigmanilor; Bibliografie.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 5 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Propaganda dușmană în străinătate

Într'unul din numerele trecute ale acestei reviste, urmând îndatorirea ce mi-am impus de-a plivi cu cruzime buruienile din sufletul bunilor mei compatrioți, am analizat atitudinile de suplicanți ai străinătății pe care unii conducători ai așa zisului partid național și le iau de câte ori se cred nedreptățiți la ei acasă. Cu acel prilej am reîmprospătat unele plângeri de-ale agitațiilor mei adversari, arătând cazuri concrete și căutând să lămuresc prin lumina lor psihologia unor spirite inerte, care cedând obișnuințelor de ieri reclamă protecțiunea străinilor în treburile interne ale țării.

În articolul meu, deunăzi, mă munceam să esplic această ciudată îndeletnicire.

Este, — ziceam, — un gest reflex al concepției de sclavi pe care România nouă n'a putut-o ucide încă, este o reminiscență tardivă a nenorocirilor seculare, acest umblet după dreptate dincolo de hotare. Frunțașii comitetului de-o sută, călăuziți pe toată linia de formulele trecutului de umilință ce s'a prelungit în mentalitatea lor, și azi ca pe vremea Ungurilor imploră clemența occidentului atotputernic pentru păsurile lor. Ei, sărmanii, nu bagă de seamă tristul anahronism al acestei purtări, nu înțeleg că după împlinirea granițelor, fiind una și aceeași familie, o mână întinsă spre străinătate echivalează cu-o palmă pe care ți-o aplici singur ca să te rădă lumea și să-ți reconfortezi dușmanii. Ei nu înțeleg, că drepturile în această țară nu pot fi decât rezultanta echilibrului de forțe din interior și că a suspina în vecini după o epitropie care să ți le acorde, înseamnă să legitimezi în fața lumii propria ta becisnicie și să livrezi poporului tău un certificat de nematuritate politică. Aceste axiome elementare nu s'au limpezit încă în tabăra luminașilor mei antogoniști. Incremeniți în clișeele de odioară, dâșnii nu văd în străin decât pe stăpânul care se milostivește.

De aceea inteligențele minore schițează atitudini de-ale minorităților și în loc să se asocieze cu toată lumea pentru a constitui frontul unic al neamului de câte ori ne privește ochiul străin, ei vin cu jalbe deplăse ca să-i ceară ocrotirea.

Aceste dureroase rătăcirile le fixasem în rândurile mele recente, demonstrând cu cazuri precise adevărul și reproducând cu sinceritate opinia unui profesor englez, minunat și el de ciudățenia lor.

Monitorul dela Cluj al comitetului de-o sută, ziarul „Patria“, și-a luat rolul laudabil de-a-și apăra în sfârșit patronii pentru care scrisul, după cum se știe, nu e una din aptitudinile cele mai familiare. Numitul organ îmi trimite o „somație“ anonimă, drept răspuns, ținută într-un ton și la un nivel care-ar descalifica pretențiile de intelectualitate ale ultimului șef de birou din ministerul ce-am condus, și cu care răspuns eu totuș trebuie să stau de vorbă înfruntând liniștit barbarele orori profesionale. Domnul cu „somația“ spune că „d. Goga se pune pe sine în cadru european, ca având legături cu unii fruntași ai vieții publice engleze“. Cetitorii, care au văzut articolul meu în chestiune, se pot convinge de realitatea delicatei învinuiri. N'am vorbit decât de profesorul d. Zimmern, care mi-a solicitat o întrevvedere, având recomandatie din partea dlui R. W. Seton-Watson, cu care mă găsesc în raporturi de prietenie de vre-o cincisprezece ani. Nu văd în cuvintele mele nici un esces de... „cadru european“ și relev acest spirit de anticameră ca o mostră de bun simț cu care se ilustrează autorul anonimei. Firește, nici o dovadă de infirmare a tot ce-am spus nu se produce în coloana injurioasă, supărată că dau în publicitate... „discuții intime“.

Ce se produce însă e o hazlie apostrofă, pe care o retipăresc aici, deși mi se pare mult mai indicată pentru gazeta rimată. Iată ce scrie apărătorul: „Pentru că d. Goga amestecă și numele lui Scotus Viator, îl învităm să publice scrisoarea marelui prieten englez, adresată personal dlui Goga pe timpul guvernului Averescu, prin care-și exprimă impresiile referitoare la nefasta guvernare averescană. Poate că d. Goga, după obiceiul său de-a ascunde adevărul și de-a inventa, o va contesta. Noi însă precizăm că Scotus Viator i-a comunicat dorința ca aceea scrisoare să fie adusă la cunoștința întregului cabinet averescan“.

Iată, deci, somația... Ce pot să răspund eu în această complicată afacere, asupra căreia „Patria“ mă amenință că va mai reveni ca să pareze „destăinuirile de conversații personale?“... Mă dau bătut, scumpe domn, fiindcă, închipuiește-ți, nu am la mână documentul cu teribilele imprecășii, care trebuiau cetite, cum spui dta, în toată regula la Consiliul de miniștri. Adevărul vorbind, nu-mi aduc aminte despre ce scrisoare e vorba, fiind corespondența mea destul de vastă și memoria supraîncărcată, în orice caz însă ea nu manifestă această glumeață „dorință“ de-a o trece la dosarul Consiliului de miniștri, fiindcă atunci mi-ar fi rămas în minte ca titlu de curiozitate. Este însă un corectiv: dați o petiție cu trei mii de iscălituri dlui R. W. Seton-Watson s'o publice dânsul și atunci înfrângerea mea e complectă și totul s'a aranjat...

Dar nu mai continuu această „conversație personală“ cu bietul apologet al Europei, care după cât văd e pe cale să mă traducă la „Liga Națiunilor“ cu articolele mele.

Dacă am reluat acest subiect, e că la București o broșură apărută zilele aceste continuă pe deaîntregul obiecțiunile lansate de scrisul meu. Sub titlul „*La lutte contre l'absolutisme en Roumanie*“, pe cinci coale de tipar foști îndrumători ai Consiliului dirigent se înfățișează tribunalului străinătății cu revendicările lor politice. Soarta vrea deci să dea o justificare pe cât de grabnică pe atât de penibilă a analizelor ce-am făcut. Situația e în adevăr stupefiantă. Mergând înainte pe drumul greșit, acumulând zăpăceli și încurcături, acești nenorociți întârziați ai istoriei noastre s'au prăvălit jos de tot. Este o evoluție neindurată care-i paște, o continuitate metodică în opera lor. După-ce ani de zile au slăbit consolidarea țării inventând primejdia „ciocoilor“, după-ce-au iscodit spectrul „regătenilor“ pe care i-au acoperit de noroi și-au amenințat cu Alba-Iulia, după-ce au boicotat încoronarea și-au strigat la „Dacia“, acum isprăvesc prin a denunța străinătății România.

Broșura ține limbajul cunoscut al operei de propagandă inamică. Este denigrarea calomnioasă a vieții de după război la noi. Cetind-o, ți se pare, că a fost redactată într'o officină dela Budapesta. Țara apare din paginile ei în cea mai tristă lumină. România veche înfățișată numai ca patria unei spurcate oligarhii anihilează și astăzi, după cum spune autorul, toate năzuințele noastre de viață. Totul se prezintă în aceste pagini rușinoase putred și murdar aici. Regele apare ca un prizonier al partidului liberal și e păzit de baionete, încoronarea n'a fost decât o farsă detestată de adevăratul popor, toate guvernele afară de-al domnului Vaida au venit la putere prin „lovitură de stat“, starea de asediu din Basarabia și dela marginile Ardealului nu e decât un pretext pentru îngenuncherea populației, lege nu există în țara noastră unde onestitatea e o noțiune exotică, iar adunarea dela „Dacia“ a d-lui Maniu a fost ținută în frâu de patruzeci de mii de soldați.

Pe douăzeci și două de pagini se scuipă în obraz toată viața publică românească; demult nu mi-a fost dat să cetesc exhibiții mai desgustătoare. Până și aventura părintelui Man dela Gherla, trimis în misiune la Buftea, e prezentată ca o teribilă catastrofă națională. Ascultați, vă rog, textual: — „Manifestările cele mai pașnice găseau în fața lor cordoane de trupe ce barau străzile. Câteva sute de țărani s'au întrunit într'o zi la Buftea, — un sat în împrejurimile Bucureștilor, — pentru a protesta împotriva Constituției. Jandarmii au oprit întrunirea. Trupe în ținută de campanie înzestrate cu mitraliere au fost trimise la fața locului și asistenții au fost în mod crud maltratați. Un deputat, părintele Man, profesor la Academia teologică și mai mulți jurnaliști au fost arestați și expediați sub escortă“. Vedeți, deci prin ce regiuni de înaltă cugetare politică se plimbă imunda tipăritură. Totul e turnat în această formă vulgară și asvârlit în franțuzește dincolo de vama Curtici.

Omul cu scaun la cap se întreabă, care e rostul imensei stupi-

dități? Ce vrea broșura? Denunță România, Europei, și-o stropește cu insulte. Cu ce scop? Se cere o intervenție străină, ca să ne scape de belea? Atunci, cine s'o facă? Iată o serie de întrebări care te năvălesc, fără să le poți da un răspuns. Cert este, că numai o criminală răutate sau o inconștiență de-o sută de carate a putut înjgheba acest act de delațiune.

De sigur, astăzi vorbele sunt foarte tocite la noi și sensul lor real e greu de sezizat, după terfelirea unei prese în care agramății și apașii au banalizat totul. Dacă respectul cuvântului, tradiționalul echilibru moral al presei noastre din trecut nu s'ar fi sgduid din temelii, atunci cu inima liniștită am spune că e o odioasă trădare care s'a săvârșit. Sunt convins că scrisă de-un cetățean al unei minorități dela noi, autorul ar fi trecut la Curtea marțială și-ar înfundă pușcărla. Așa însă, că purcede din rândurile fraților liberați ca un gest de grațitudine postumă, documentul ia aspectul unei brutale demonstrații a zăpăcelii groaznice care prezidează toate fapăturile unor naufragați politici.

Mi se spune că pachete cu exemplare din broșură au și trecut frontiera expediate cu special curier în străinătate. Unde s'au dus și dela cine cer câștig de cauză? Nu știu. Ce știu însă e că acolo în capitala de pe malul Dunării deputații lui Horthy vor prăznuir această admirabilă propagandă ungurească în occident, iar interpelatorul de ieri d. Szilágyi își freacă mâinile. Și mai știu încă ceva: cine dă astfel de probe de pricepere politică și-a săpat groapa singur, și-a făcut cruce și-a luat toate măsurile ca posteritatea să se bucure din toată inima că e mort deabinele...

OCTAVIAN GOGA

O rândunică s'a oprit...

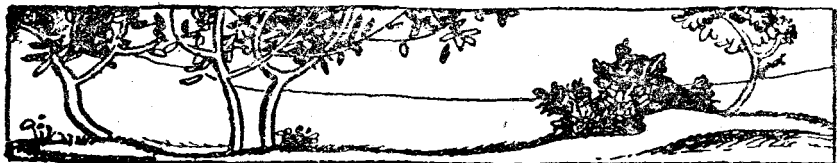
O rândunică s'a oprit
La o căsuță de țaran;
Pe strașină a ciripit
Un viers prelung de bun găsit —
N'o mai văzuse de un an.

C'un rândunel a adunat
Noroii și pale 'ndeajuns;
Un cuib rotund au înjghebat
Sub strașina de stof uscat,
De ochii omului ascuns.

De-atunci trecură săptămâni,
În cuib goloșii pui creșteau...
Prinzându-se tăcuți de mână
Priviau la dânelii doi bătrâni,
Iar puii la bătrâni priviau.

Când ciripiau în cuib ușor,
Bătrânii ascultau. Apoi
Voiși când fu să-și iee zbor
Crescuții pui în lumea lor, —
Au plâns bătrânii amândoi...

VOLBURĂ POIANĂ

Golul...

S'a luat obiceiul ca de câte ori un om mai de seamă părăsește lumea aceasta, pe care noi o numim a celor vii, să se spună că el lasă „un mare gol în urma lui“. Arareori spusa aceasta este adevărată, sau poate nici odată, în înțelesul acela că, în vălmășagul mare al vieții, ar putea să rămână, pentru o clipă măcar, locuri neîmplinite, funcțiuni pentru cari fără veste sau pentru câțeva vreme, să nu se mai găsească organul trebuincios; fiindcă atunci ar însemna oprirea în loc a acestei minunate mașinării care își sbârâie înaintea învârtirea fără de sfârșit, când mai vioae când mai monotonă, — dar veșnic fără puțință de întrerupere.

Nu, gol în înțelesul acesta nu poate să fie niciodată. Ba dacă ne uităm bine, vedem că este un prea-plin, în totdeauna și ori și unde. Nu încap oamenii unii de alții,—acesta e adevărul—și ori ce om care împlinește un loc cât de însemnat sau cât de modest, pe scările sau în țesătura alcătuirii acesteia a stupului omenesc, are totdeauna în jurul lui pânditori cari abia așteaptă să-l vadă luându-și tălpășița și lăsând locul *vacant*. Se întâmplă chiar ca unii să-și închipue cu totul greșit, *că de aceea ei nu pot ajunge*, fiindcă le stau alții în cale.

Și totuși *este* un gol, pe care îl lasă aproape toți oamenii cari părăsesc lumea aceasta. Aproape toți — afară de acei nenorociți—sau prea fericiți—cari au rămas fără nici o legătură de inimă, de dragoste, pe lumea aceasta. Acesta e golul pe care-l lasă deopotrivă și omul cel mai de seamă, și omul care și-a dus viața în cea mai de pe urmă obscuritate.

Nu mai acesta e adevăratul gol ce ființa omenească, dispărând, îl lasă în urma ei.

Iată, a murit Tolstoi. A lăsat el oare, în urma lui, un gol ca om deosebit între oameni, ca filosof, cugetător?—Și aici, vedeți nu mai e vorba de un ministru, sau de un rege, pentru ale căror slujbe sunt întotdeauna destui alții cari să stea gata să le împlinească; e vorba de un om ceva mai rar decât aceștia. Nu-i adevărat, nici așa, că Tolstoi lasă un gol dispărând.

Tolstoi și-a împlinit viața lui, cum puțini alții și-au împlinit-o. Ce gol, cum gol, când omul acesta a sguđuit o lume cu puterea, cu adâncimea cugetării sale? Ceeace el a lăsat în urma lui, aceasta *gol* se numește, sau se numește plină și neperitoare comoară de sămânță care, aruncată în cugetările viitoare, să încolțească acolo cu o rodni-

cie mereu împrăspătată, pentru marea și îmbelșugata recoltă a adevărului?

Fie că timpul și oamenii vor putea să știrbească ceva din esența credințelor pe cari acest cugetător le-a propovăduit; dar opera lui rămâne, în toată întregimea și armonia ei, la ea nu mai era nimic de adăogat sau de șters;—și dacă rămâne opera, atunci ce gol poate să mai lase dispariția, și aminteri fatală, a meșterului?

Și totuși este un gol, pe care l'a lăsat și acest om deosebit între oameni;—l'a lăsat acolo unde nu ne mai deosebim unii de alții, cum nu se deosebește regele de cerșetor,—nu numai în mormânt dar și în viață.

Este golul care făcea pe bătrâna contesă să-și chieме sfârșitul unei vieți ajunse să se rezume în remușcare,—este golul care a făcut pe bătrânul servitor credincios să-și scurgă ultimele picături de sânge și de viață pe mormântul stăpânului adorat.

Aicea ne întorcem să simțim cu inima noastră, ceea ce judecata rece poate mai puțin să cuprindă.

Pierind, duce cu dânsul cel care ne-a stat aproape, o parte din viața noastră chiar. O parte mai mică sau mai mare. Duce un cuvânt pe care l-am fi spus, o purtare pe care am fi avut-o altfel dacă ne-am fi gândit mai bine,—sau duce stăpânirea cu care a știut—și fără să vrea—să cuprindă viața noastră mică, umilă, atârătoare de bogăția unui suflet mare, atot cuprinzător acelei vieți. Este una sau este alta,—aicea e golul.

De ce, contesă, nu te-ai știut pătrunde de felul supraomnesc de a fi, de a gândi și a făptui, al aceluia supra-om cu a cărui viață ți-a fost hărăzit să-ți împletești viața ta?

De ce, servitor umil al marelui cugetător, ți-ai legat sufletul atât de mult de dânsul, încât ți-ai închipuit că cu moartea lui, a murit însăși bunătatea, însăși cugetarea dreaptă și blândă de pe pământ?...

Gol aici, gol dincolo. Gol ucigător, lăsat de cele ce s'au dus și nu se mai pot întoarce. Și nu se mai pot îndrepta,—nu mai pot să fie făcute alminteri acuma...

Câtă vreme trăim împreună, noi oamenii aceștia, trăim așa, ca și când niciodată unii din noi n'ar mai muri,—ca și când tot ce am greși unii față de alții s'ar putea îndrepta,—și ca și când ar fi firesc ca de-a pururi cei ce ne iubim să trăim unii alături de alții.

Indoită greșală,—și pururi neschimbată.

Ceeace greșim,—se răsbună atunci când nu se mai poate îndrepta;—și iubirea noastră rănită de moarte rămâne atunci, când rămânem singuri cu iubirea din care nu mai putem să facem de cât o cunună pentru morți.

Atunci numai,—numai atunci, simțim golul;—acesta e golul. Dar acesta e numai pentru noi,—lumea n'are ce să vadă și ce să simtă într'însul. Murim de otrava remușcării,—sau de covârșirea jalei,—e treaba noastră...

ION GORUN

Două drumuri în politică

Cele mai proaspete „pertractări“ nereușite ne-au dat încă odată prilejul să înregistrăm endemica zăpăceală care s'a instăpănit par'că în chip definitiv la conducerea unora dintre partidele dela noi. De aproape patru ani, aceste partide sunt într'o necurmată oscilare și cer zadarnic o justificare salvatoare în mijlocul curentelor cari frământă opinia publică. Ele-au căutat să încheie cel puțin o tovărășie, grație căreia să înceteze de a mai fi simple grupări regionale: n'au reușit să lase în urma lor decât decepții. Au încercat vreme îndelungată să-și alcătuiască o doctrină: n'au reușit să semene în jurul lor decât vorbe goale. Au afirmat pretutindeni dorința de a reprezenta interesele tinerei democrații românești: n'au reușit să stărnească, pe unde au umblat, decât ură și violență stearpă.

În această privință, dintre toate, partidul național deține fără îndoială recordul. Singur și dezorientat, privește astăzi spre toate cele patru puncte cardinale... Toate porțile i s'au închis în nas, cu sgomot. Toate mâinile i-se trag dinainte, cu neîncredere. Toate temele de agitație i s'au evaporat, încetul cu încetul. Adversarii noștri sunt astfel mai oropsiți decât oricând. Nimic din ce au întreprins nu le-a reușit, asalturile pe cari le-au dat s'au prăbușit neputincioase, alianțele pe cari le-au încheiat s'au desfăcut pentru foarte mult timp. Mirajul venirii la guvern se profilează deci din ce în ce mai imprecis și mai depărtat.

Soarta vrea să ne ofere și de data aceasta o satisfacție reală pentru lupta pe care am întreprins-o și pe care, adesea, mulți au întâmpinat-o cu muștrări amicale sau cu dușmănoase insulte. Este isbânda civilizatei acțiuni de lămurire a de-aproapelui asupra neobositei tendințe de vulgarizare a metodelor prin cari se pot câștiga sufragiile mulțimei. Contrastul acesta ni se pare caracteristic, și am dori să proiectăm puțin părțile lui de umbră și lumină.

Partidul național din Ardeal nu s'a priceput să afișeze alt program politic, dela 1918 până astăzi, decât încăpățanata pretenție de a cuceri monopolul exclusiv și permanent al cârmuirii asupra acestei provincii. Dar, această năzuință acaparatoare nu era susținută măcar cu mij-

loace intelectuale și cu apucături oneste. Foștii patroni ai Consiliului dirigent nu prezentau în fața lumii alte titluri pentru a cuceri situațiile râvnite, decât un frontispiciu istoric preschimbât într-o suspectă firmă de exploatare, și nu întrebunțau altă armă, pentru a ajunge la biruință decât un vulgar chiot aruncat la fiece răscruce.

O adevărată serie neagră de lozinci tulburătoare a fost scormonită, și în locul fructelor grele ale cugetărei politice, lumea s'a ales aici cu înjurături, cu blesteme și cu amenințări. Să ne aducem puțin aminte. Atunci când se așteptau îndrumări hotărâte, pentru a împinge cu un pas înainte greaua problemă a unificării organismului nostru de stat, d. Alexandru Vaida, supărat pe țara aceasta în care nu mai ocupa slujba de președinte al Consiliului, lansase cunoscuta sa rețetă de conciliere sufletească: „*Ardealul al Ardelenilor!*” Părea să fie, aceasta, o admirabilă platformă electorală; sperând să transforme în monedă măruntă veninoasa campanie de defăimare a vechiului Regat, pela întruniri publice, prin cărciumi, prin gări de provincie, puțin scrupuloșii fruntași ai Ardealului se băteau cu pumnii pe piept, jurând moartea ciocoilor „regățeni”, blestemând „oligarhia” dela București și ocărând „camarila” Palatului... Ei nu făceau niciodată apel la judecata, la bunul simț sau la sentimentele mulțimei, — lor nu le trebuiau minți și inimi, ei aveau nevoie numai de gătejuri puternice, cari să strige cu orice prilej împinși ca de un resort mecanic: „*Trăiască partidul național!*” Atâta tot. Pentru ce „să trăiască” partidul național, pe temeiul căror necesități superioare, în vederea căror realități? — nu spunea nimeni. Nici măcar agitația separatistă, care a reușit să stârnească atâta enervare, nu se îmbrăca în aparențele unui sistem și nu se înfățișa în armura celebrală a unei doctrine; totul se mărginea la o beție de exclamații, dela acea amenințare stupidă cu „revizuirea pactului” dela Alba-Iulia, până la nu mai puțin inteligentul refren care conchidea că „era mai bine subț unghi”. Niciuna din atitudinile partidului național, în diferite împrejurări, n'a isvorât dintr'o cercetare obiectivă a situației și nu s'a îndreptat spre o soluție dictată de interesele țării. Răsfoiți, în urmă, colecția ziarului *Patria* și reamintiți-vă discursurile ținute în Parlament sau la *Dacia*; veți regăsi acolo aceleaș gălăgioase vorbe mari și aceleaș isbucniri violente, efectele unui necaz rău sfătuitor, roadele unei amărăciuni necruțătoare.

Lipsiți de o orientare sigură, care să-i călăuzească pe cărările spinoase ale prelungitei opoziții, partizanii d-lui Iuliu Maniu au deșirat în urma lor o interminabilă risipire de contraziceri. După campania împotriva „oligarhiei” dela București, ei au „fuzionat” cu epavele partidului conservator, în fruntea căruia se găsea acum, ca un miliardar epigon, d. Mihail Cantacuzino. S'au abținut, cu mare scandal dela încoronare, și au căutat apoi alte întâlniri „întâmplătoare” cu Regele, aranjate de partizanii „bizantini” dela București, în primitoarele saloane ale acestora. Au declarat Constituția liberală „nulă și neavenită”, dar s'au dus s'o discute în Parlamentul „urnelor furate”. Au mers cot la cot cu d-nii Ion Mihalache și dr. Lupu, pentru ca acum să-i atace și să-i renege.

Drumul acesta, ilustrat prin atâtea zig-zaguri, nu constituie el însuș un certificat de maturitate politică. Mijloacele întrebuițate au însemnat însă o adevărată degradare a luptei pentru o idee. Ce revărsare de mirosuri puturoase, la Cameră, ce ridicole asalturi împotriva pompelor Primăriei, pe străzi, ce amorfă avalanșe de răcnete în întrunirile publice!... Și, mai ales, ce puțină grijă pentru interesele superioare ale țării, cari cereau cu totul altceva decât o obstrucție atât de puțin civilizată, în care cel mai important rol l'au avut „tiri-bombele“ de bălci și „serpentinele“ balurilor mascate...

* * *

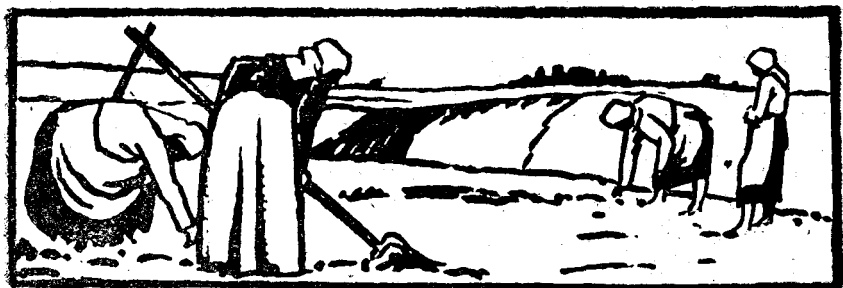
Lăsând să se desfășoare în voie această lavă fierbinte de vulgaritate, noi am chemat isbânda, liniștiți și siguri, așteptând ca lumea să se dumirească în cele din urmă asupra turbulenților matadori ai strigătelor nearticulate. Ne-am mulțumit să adresăm un permanent și stăruitor apel la cerebralitate, apăsând asupra greșelilor „frunțașilor“ de-acasă, urmându-ne cu încredere linia dreaptă pe care ne-am îndrumat mersul nostru înainte, fără ocolișuri, fără exagerări și fără bâjbâieli. N'am răcnit la toate răspântiile, n'am tras lumea de mână și n'am țipat în urechile nimănui desprezarea unor primejdii imaginare. Dicționarul de ocazie al vorbelor mari, nu l'am deschis. Ci, întreprinzând o operă de convingere lentă, dar neînteruptă, am dorit ca însăși evenimentele să justifice părerile cari ne deosebeau de alții.

Vremea aceasta pare că a sosit. D. N. Iorga nu e astăzi singurul care să vadă clar de partea cui e dreptatea în „rivalitatea politică“ a Ardealului. Pe zi ce trece, adversarii noștri sunt tot mai singuri, tot mai nedumeriți, tot mai îndurerăți.

Sunt două drumuri diferite în politică, — și încercăm o mulțumire ușor de înțeles, constatând că n'a biruit vulgarele arme ale pescuitorilor în apă tulbură...

ALEXANDRU HODOȘ

Semicentenarul lui Andrei Șaguna

La Rășinari se va comemora semicentenarul morții strălucitului arhieru al bisericii ortodoxe, Andrei Șaguna. Ziua aceasta va fi o zi de praznic pentru întreagă mitropolia ortodoxă a Ardealului și pentru toată obștea românească de dincoace de Carpați, care știe să aprecieze măreția operei și să urmeze spiritul geniului creator care a răspândit atâta căldură în jurul său.

Spiritul lui Șaguna este spiritul omului care rupând pecețile convenționale ale vremii, forțează cursul evoluției în alvia bine determinată a intereselor superioare de viață pentru un popor și croește drumuri noi cari concordează cu rosturile tainice ale viitorului. Cugătarea oamenilor superiori desfide în multe privințe cuvântul profetic al cronicarului că „nu vremea stă sub om ci bietul om subt vreme”. Sufletele mari înfrâng cursul vremilor pornite să iasă din ogașe, iar celor șovăelnice și dibuitoare în întunerecul nehotărârii le taie dăre largi de lumină, și le toarnă în vine vâpaia energiei de acțiune. Oamenii aleși spulberă negura patimilor multe și mărunte și cu o putere magnetică irezistibilă duc cu sine mulțimile către steaua magică a finteii supreme, binele obștesc.

Un astfel de suflet, un astfel de om a fost și Șaguna. În jumătatea a doua a veacului trecut el apare ca un meteor strălucitor în hotarele vieții poporului nostru din Ardeal. Spiritul lui intransigent românesc străbate dela început ca scânteerile fulgerului în adâncurile întunecate ale vieții acestui popor, scurmă spuza sub care svâcnia robită energia vitalității și a idealului acestui neam, copilul vitreg al vremii de urgie, și cu lumina apostoliei lui profetice trezește în valuri tot mai largi conștiința demnității naționale a poporului românesc.

Șaguna n'a fost numai al bisericii ortodoxe, el a fost al neamului întreg. În cursul celor aproape trei decenii cât a stat pe scaunul vlădiciei din Sibiu n'a fost o singură acțiune națională românească,

în fruntea căreia să nu stea Șaguna și pentru a cărei isbândă să nu miște toate pietrele și în sus și în jos. El nu era omul considerațiilor de oportunitate convențională, care caută să adăpostească rezerve după paravanul oficialității sale. Era omul uriaș în voință, o atribuție a tuturor spiritelor mari, a cărui energie și putere de acțiune se manifestă tocmai în lupta cu obstacolele ce i le pun în cale împrejurările aspre și vrășmașe. În fața acestora puterea lui Șaguna lua proporții tot mai cutezătoare, ceea ce aproape întotdeauna îi asigură isbânda.

Înainte de toate Șaguna e român cu trup și suflet. O mărturi-sește de repetite ori și cu graiul și cu dovada faptelor sale. În adunarea fruntașilor români, de amândouă confesiunile, ținută în 28 Dec. 1848 face un apel cald la toți românii să pună umăr la umăr pentru ducerea la biruință a idealului național. „Vă rog cu toată căldura, sprijiniți-mă pe mine fratele vostru, care pentru binele națiunii sale a trecut prin Scyla și Charibda și care până la cea din urmă picătură a vieții sale nu va înceta nici când a se strădui pe calea religiei și a moralității în interesul națiunii sale !

Sbuciumul frământărilor sale de desrobire sufletească, drumurile la Viena, sfaturile ținute de nenumărate ori cu fruntașii neamului, intervențiile la persoanele de greutate ale statului, organizarea și conducerea conferințelor naționale stăruințele lui pentru dobândirea de drepturi pe seama românilor în conferințele regnicolare, în senatul imperial și în Dieta Transilvaniei sunt atâtea mărturii prețioase că spiritul lui Șaguna nu s'a lăsat atins de veleitățile patimilor mărunte ale micilor clicării, ci în sufletul lui svâcnia cu deplină energie tot focul dragostei de neam și de jertfă pentru ideile acestuia.

Una dintre paginile cele mai frumoase ale istoriei noastre va rămânea pururea lupta purtată de Șaguna cu vrășmașii neamului în Dieta din Ardeal, când Șaguna în curs de câteva zile a ținut nu mai puțin ca 17 cuvântări, cheltuind o energie de uriaș, iar urmarea a fost că Dieta marticulează în legile țării egala îndreptățire a națiunii române și întrebuintarea limbei române în toate oficiile publice.

Când anumiți oameni pătimiși caută prilej de tiranie între frați, Șaguna nu se sfiește să rostească în conferința națională din 1 Ian. 1861 vestita anatemă: „afurisit să fie acel român care va mai încerca să strice legătura frățescă între fiii națiunii române“. Când era vorba de binele obștesc al neamului, Șaguna nu cunoștea rezerve și n'a stat la îndoială ca să dicteze câtorva preoți cea mai grea pedeapsă pentru șovăiala în împlinirea datorințelor lor.

Jertfa sufletului lui a ars pe altarul neamului întreg și uneltirile câte i s'au ținut în cale cu gând de a'l poticni din avântul lui, Șaguna le-a nesocotit. Spiritul lui plutea în sferile înalte ale virtuților superioare, cari nici odată nu se pot coborî în noroiul pornirilor vrășmașe de destrămare.

Spiritul lui Șaguna, a străjuit multă vreme asupra vieții poporului român ca o stea luminoasă, care călăuzește călătorul rătăcit și'l scoate la liman din cele mai primejdioase momente ale vieții.

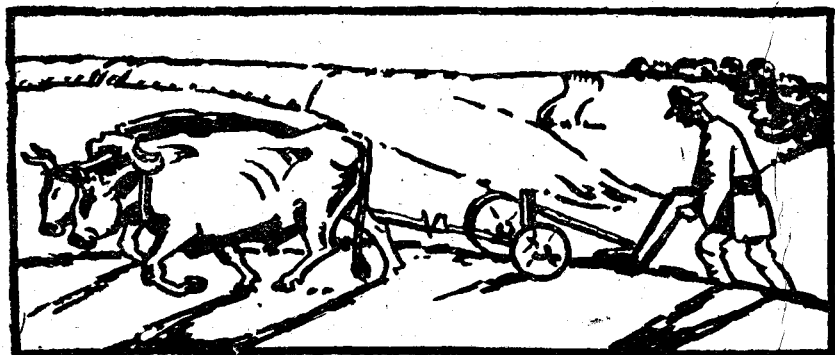
Și dacă și astăzi se mai ivește în sânul fraților noștri câte o gazetă pătimășe care nu se sfiște să caracterizeze spiritul lui Șaguna, ca „spirit al urei, al ponegririi, al falșității și al calomniei” și cere ca „spiritul lui Șaguna să piară dintre noi”, adevărul istoriei nepărtini- toare trece pe lângă astfel de nedreptăți grosolane cu zâmbetul de com- pătimire pe care le merită.

În fața măreției lui Șaguna s'au plecat cu smerenie toți bărbații luminați ai neamului nostru, toată obștea românească de pretutendeni. Și în fața spiritului lui se pleacă și astăzi tot sufletul românesc înțe- legător al realității. Și rugăciunile cari se vor înălța săptămâna vii- toare în toate bisericile ortodoxe din metropolia Ardealului vor im- plora spiritul lui Șaguna ca din slava fericirii sale să ne trimită și acum lumina sufletului său care să ne călăuzească și în aceste vre- muri grele pe calea ce duce la fericirea neamului românesc.

Fie ca aceste rugăciuni isvorâte din suflete curate să aibe des- chisă calea către tronul lui Dumnezeu.

SEBASTIAN STANCA

Noaptea roșie

Încep să-mi aduc aminte de trecut. N'am decât douzeci și patru de ani și totuși ce lung mi se pare acest sfert de secol neîmplinit încă. Și mi se pare ciudat, foarte ciudat mi se pare, că niciodată până acum nu m'am gândit la mine. Treceam prin lume, agățându-mă azi de un nimic, mâine de altul. Din fleacuri îmi alcătuiam viața și astfel legam zilele unele de altele. Gîndurile mele mă duceau departe; visam glorie, veșnicie, opere mari, cu mult mai mari decât puterile ce aveam. Dela un timp nu mă mai interesa nimic, sau aproape nimic din cele ce se petreceau în jurul meu. Mă pregăteam să ajung celebru. Fără să știu, deveneam un egoist, o ființă preocupată numai de ea însăși. Simțiam nevoia ca toate încercările mele să fie bine apreciate și nici o vorbă nu mă lăsa nepăsător. Din pricina aceasta și cercul cunoștințelor mele a început să scadă. Mă legasem numai de acei oameni care gândiau la fel cu mine și simțiau la fel. Ne trebuia unul altuia o încurajare, vorbe bune, un razim sufletesc, un îndemn de muncă. În felul nostru, voiam să aducem ceva nou în artă și am crezut că examinând adânc viața de țară, că înțelegând câmpurile noastre, că adâncind suflete găsim cea ce căutam. Și m-am trudit zădarnic. Pentru mine tot nu era decât o înșelătorie, un vânt tineresc căruia nu i te poți împotrivi, ori ce-ai face. M'am lăsat dus de el. În timp ce căutam să pătrund sufletele oamenilor și ale lucrurilor căci am observat că și lucrurile au ceva din sufletele oamenilor, îmi părăsisem cu totul sufletul meu. Astăzi mă înspăimântă grozav golul acesta; astăzi când sunt atât de singur pe lume. M'au părăsit pe rând toți și acum în urmă abea încep să o cunosc și să-mi dau seamă ce grozavă a fost. Dacă atunci când începem a judeca, am ști, poate că

viața fiecăruia și-ar schimba mersul și n'ar veni niciodată clipa judecării noastre proprii. Clipa aceasta, vai, clipa aceasta, ce mare gol îți deschide în jurul tău. Acuma priviți-mă: stau într'un fotoliu și nemîșcat, sunt silit să gîndesc. Un geam mic, de sus, dela fereastră, stă totdeauna deschis. Pe acolo se primenește aerul, căci am într'una nevoie de aer proaspăt. Imi arunc ochii în odae și văd aceleași și aceleași lucruri, plictisite și ele de mine, că nu le las niciodată singure. Patul, un garderob, două scaune și un lavoar, sticluța cu doctorii de așteaptă să le înghiț și sticluța cu doctorii, pe care le-am înghițit. Ce viață! Din când în când mă cert cu gazda: o femeie foarte cum se cade în felul ei. Dimineața, cum se scoală, se ceartă cu cele cinci găini ale ei că mînîncă prea multe grăunțe, și nu se îngrășe și nu ouă. După ce-a isprăvit cu găinile, își dojenește purcelul, că nu vrea să crească mai repede și „iată, acuș vine Crăciunul“. Pe urmă aruncă o bucată de mămăligă cînelui din lanț și nu uită să-i spue: „Numai de geaba te hrănesc, cât despre tine poate să vie hoții să mă omoare într'o noapte, că tu habar n'ai, nu ți-s'aude glasul“. Nu-i s'aude glasul! Ea nu-l aude; eu îl aud, mai cu seamă în nopțile cu lună, atunci e înfiorător lătratul lui Lăbuș. Când văd că ese luna plină, mă cutremur. Cum vine seara îmi îndop urechile cu vată, căci știu la ce trebuie să mă aștept. În timp ce cîinile-și mînîncă bucătura aruncată, aud scârțitul roții dela fântînă. Gazda mea scoate apă. De-atâtea ori am rugat-o să ungă roata, tot deatîtea ori mi-a răspuns că n'are ce face, e proastă unsoarea. „Și la urmă, a încheiat vorba într'o dimineață, s'o mai ungă și vecinul, că și el ia apă dela mine. Nu mai aud scîrțitul roții“. Deacuma aștept s'o văd cum intră la mine în odae. O aștept neliniștit. Ea citește pe fața mea, eu pe a ei. Imi aruncă niște priviri care mă pătrund în tot corpul. Vrea să vadă: arăt mai bine, sau m'apropiu de sfârșit. Fiece zi mai mult a mea, înseamnă o zi de câștig mai mult pentru ea. Într'o zi mi-a cerut să-i plătesc pe o lună înainte. Atunci am priceput și i-am plătit nu pe una, pe trei. După o săptămână, mi-a cerut încă pe trei, i-am plătit pe un an. Două săptămâni m'a lăsat în pace. Eram un subiect care n'o mai interesa, până într'o zi când îmi vorbi de nu știu ce sporuri, de greutățile pe care le întămpină, o mulțime de mărunțișuri de-ale ei. Ca să tacă i-am dat bani, însă am fost rău cu ea, căci i-am spus: „dacă ai să mai faci așa, am să te păcălesc în ziua acea; seara, am să mor“. M'a privit speriat și de atunci mă lasă în pace cu privirile ei. Într'o zi spune: „hei, e rău să fie cineva singur“. La ce s'o fi gîndit ea atunci, nu știu, dar se vede că anumite lucruri au acelaș ecou în sufletele tuturor. Eu, de când trăesc, tot singur am fost, și n'am știut aceasta decăt prea puțină vreme. La noi acasă, tata era un om tăcut, un om care-și vedea de funcția lui și de gospodărie. Mama era o femeie muncitoare și îngrijea de mine, de o soră a mea mai mare și de fratele meu mai mic. Țineam mult la Anișoara soră-mea, poate și bonboanele pe care mi-le aducea mă făcuse s'o îndrăgesc și mai mult. Într'o zi Anișoara vine acasă îmbujorată, mama o pune în pat și când s'a sculat, a fost s'o ducă la țintirim. Eu nu prea înțelegeam

ce s'a petrecut și am tot așteptat-o să vie, până am uitat-o. Și iată, azi o văd bine, parcă eri s'ar fi întâmplat toate. După câțva timp, s'a pus mama în pat. Tata era și mai tăcut, stătea de vorbă cu mama la căpătăiul ei, plângeau uneori amândoi și eu nu știam de ce plâng. Dar într'o dimineață când m'am sculat, l-am auzit pe tata plângând cu hohote și am văzut o mulțime de femei care se îngrijeau de mama. Pe ea au așezat-o lângă Anișoara. Pe mine și pe Mihuț ne-au lăsat acasă în ziua aceea, în grija unei femei bătrâne, care ne-a dat să mâncăm colivă cu stafide și bonboane. Tata a adus apoi altă mamă în casă. Era o femeie bună care mă iubea și nu-mi spunea nici o vorbă rea. Un an de zile, a trecut repede și parcă în casa noastră era numai soare, pe care l-a întunecat într'o bună zi Mihuț când a vrut să se ducă și el la Anișoara. Acuma 'mi era tare urât, dar mi-a trecut repede.

Și pe urmă tot morți în fiecare an, cu cât creșteam. S'au prăpădit pe rând trei surori ale mamei și când eram în clasa doua de liceu, a murit și mama, mămița mea. Am rămas eu și cu tata. El nu mai era așa de tăcut cu mine, cum fusese până atunci. Nici prea vorbăreț nu era. La masă se oprea uneori din vorbă și lacrimi ce nu-i cădeau, îi atârnav de pleoape. La noi în casă numai pomeniri și parastase, numai de acestea se vorbea, căci noi trăiam cu morții. Incepușem să mă uit mai cu atenție la tata și rămăsesem mirat cât de repede îmbătrânește el. Parcă se grăbea să îmbătrânească. Pielea feții lui era galbenă-albă mânilor lui mai osoase și părul îi înalbia de se făcuse ca crinul de alb. Când începea seara îl apuca o afurisită de tusa care nu-l lăsa decât pe la miezul nopții, ca să reînceapă mai puternic dimineața. Vocea lui se stingea în fiecare zi, de asta îmi dam bine seama. Și într'o zi s'a pus și el la pat, în patul în care au stat toți ai lui înainte de-a pleca pentru totdeauna de aici. Trei luni de zile s'a chinuit și când au început a înfrunzi cireșii din grădină, atunci a închis și el ochii ca să nu-i mai deschidă niciodată. Pe el l-am plâns, căci eram mai mare și pricepeam, eram în clasa cincea de liceu. Despărțirea de tata am simțit-o puternic. Am plâns, mult am plâns. Nu-l plângeam numai pe dânsul, ci pe toți aceia care plecaseră de mult, dintre noi; plângeam atâtea aduceri aminte, așa de vii în icoana minții mele. Dar le-am uitat toate destul de repede. Imi găsisem ocupația care să-mi umple și gândul și sufletul, și mă pregăteam ca să fiu celebru, să-mi fac un nume și să las un nume, până ce acum, dintr'o dată, m'am trezit la realitatea grozavă care mă înconjoară. Toți morți, și n'am pe nimeni în clipele acestea, n'am nimic alta decât viziunea atâtor morți ce mă înconjoară; morți și iar morți, asta văd eu din trecutul vieții mele. Atâtă vreme, în îndelungile mele zbuciumări am căutat să mă înșel, să-mi clădesc un ideal în care vedeam, însă se vede că așa li-e dat unora să treacă prin încercări, să aibă bucurii înșelătoare, să fugă departe, să uite și să se dea în întregime artei lor, pentru ca într'o zi să se prăbușească castelul de ideale și odată cu el toată ființa noastră, care a trăit până atunci înșelată și-i vine urmarea să se răsbune.

Ostenit, eroul povestirei mele a adormit, cu capul între pernele din fotoliu. Am ales calea aceasta de descriere a vieții lui, pentru că mi se pare cea mai simplă. După cum vedeți, nu eram ca atâția alții, necunoscuți, din târgușoarele noastre, unde s'a petrecut mulțime de tragedii familiare, ca rezultat al unei stări sociale pe care mulți dinre noi n'au voit să o vadă. Cele mai multe victime le-a dat clasa declasată a micilor funcționari, cu copii mulți, cu nevoi materiale peste puterile lor, nevoiți să întrețină o fațadă care oricui îi apărea ca un semn de prosperitate. Unele familii au reușit să răsbească ierarhia socială și copiii lor să se ridice la o stare cu totul superioară aceleia a părinților. Acestea sunt excepții. Micul funcționar, trebuia întotdeauna să cedeze locul celor așezați distinct înaintea lui pe treapta socială. O viață de permanentă înjosire a persoanei lui în public, a creat oameni amărâți, în care, pe încetul, s'a strecurat în suflet nemulțumirea și invidia. Ei își dădeau seamă că oricând sunt la poziția superiorilor lor și de aceea, instinctul îi mâna la ultimul sacrificiu pentru copiii lor, pe cari voiau să-i facă să trăiască o viață mai ușoară, după cum era expresia curentă a timpului. Se înrădăcinase adânc în mintea fiecăruia că cu cât ești mai sus pe treapta socială, cu atât viața e mai ușoară, căci munca nu e decât pentru cei mici, pentru cei tocmiți să muncească din greu. Când intrai în biourile administrațiilor din provincie, rămâneai pietrificat, văzând cât de mulți funcționari cu o leafă de șaptezeci de lei pe lună, erau îngrămădiți într'o odăiță, încovoiați pe registre. Toți aceștia erau părinți de familie. Pentru dâșii munca ajunsese ceva mecanic. Anotimpurile se schimbau și ei nu știau de aceasta. În timpul liber, își aminteau de colegii care au stat la scaunul cutare și nu odată, constatau spre surprinderea lor, că într'un singur an, trei s'au perindat pe acolo. „Azi îl îngroapă“, spuneau ei, privind scaunul rămas gol de pe urma celui dispărut, scaun pe care mâne îl va ocupa altul și cine știe câți îngropa și acela.

Tatăl eroului povestirei mele, un mic boernaș scăpătat fusese numit într'o funcție prin stăruința unui puternic protector, care își amintea numai pentru dânsul că tata protejatului său îi făcuse cândva oarecare servicii. Tatăl eroului povestirei mele, ros de ambiție pentru ași recăpăta în societate locul pe care îl pierduse odată cu puțina avere ce-i rămăsese în niște încercări de negustorie, s'a însurat cu o femeie ce i-a adus ca zestre o mie de lei. Voia să se ridice, însă n'avu noroc, protectorul nu l-a mai ajutat, căci era alegător de colegiul al doilea și n'avea nici măcar cinci voturi la un loc cu toate rudele lui. Cei cu voturi mai multe era mai norocoși. Când i s'au ridicat copiii, toate nădejtile și le-a pus în ei, dar, după cum s'a văzut, evenimentele au voit să se întâmple altfel. Urmașul lui, eroul povestirei mele, e cel din urmă vlăstar al unei familii care n'a putut rezista repezilor prefaceri ale vremii, prefaceri care au găsit atât de puțin pregătită societatea noastră. Era o adevărată minune că eroul

meu trăia, că își prelungea viața așa de misterios. Un doctor care îl vizita din interes științific, povestea în oraș, cu fală, despre acest caz cu totul extraordinar. Poate că adevărul nu e tocmai așa. Am putut observa uneori o ciudată putere de viață în cel din urmă vlăstar al unei generații ce stă să dispară. Parcă ascunse puteri s'au sfătuit să prelungească o clipă mai mult această viață. Eroul meu, de un an de zile moare, însă nu poate muri în ciuda prevederilor științifice. Să-i urmărim firul vieții, pe care și-o descopere, cum se întâmplă atâtor dintre noi, când începe agonia.

III.

Eram unicul moștenitor al unei case pe care consiliul de familie a închiriat-o cu cincisute de lei pe an. Eu am plecat la Iași. Mă simțeam fericit chiar cu cei patruzeci de lei pe lună ce-i aveam. Am urmat instinctului și aplecărilor mele și m'am înscris la Conservator, părăsind pentru totdeauna liceul. Nici acuma nu-mi dau seama cum au trecut cei dintâi trei ani, grozav de repede au trecut. Uitasem de toți, nu scriam mătușei mele care îmi administra moștenirea, decât de două de ori pe an, și scrisorile ei, lungile ei scrisori, le lăsam adeseaori necetite. Ce criminal am fost! Acuma îmi dau seamă că ea nu mă avea decât pe mine și asupra mea își revărsa toată dragostea și toate simțirile ei. Eu nu-i dam nimic în schimb. Și ea trebuie să fi suferit tot așa cum sufăr eu acuma! De-aș avea în clipa aceasta măcar una, o singură scrisoare de la ea pe care s'o fi păstrat așa din întâmplare. Eu nu mai am nimica, nimic nu mai am. Ca un nebun studiam pe vremea aceia. Profesorul meu îmi dădea mare atenție și punea mari speranțe în mine și în prietenul meu Gheorghiuță.

Gheorghiuță! El s'a dus la București și numai după ce a plecat, când m'am întors dela gară, am simțit că am pierdut un prieten, pentru totdeauna. Era ceva, mai presus de voința mea care îmi spunea aceasta, era se vede mirosul pe care îl conoașteam bine. Prietenii nu am legat prea multe. Mă împrietenisem cu doi băieți care urmau unul pictura, celălalt sculptura, adică ne împrietenisem nevoia de a ne ajuta unul pe altul și a ne împărtăși gândurile noastre pline de planuri de glorie la care visam tare, cu toții, fără să ne rușinăm. Parisul, Roma, erau cele dintâi cetăți ale visurilor noastre. De acolo trebuia să vină perfecția, de acolo consacrarea fiecărui din noi. Cu studenții dela Universitate nu prea avea niciunul dintre noi legături, poate și din pricină că ei ne considerau pe noi ca niște neisprăviți... Numele meu începuse să fie oarecum cunoscut și eram poftit în familie, ca să cânt. Aceasta mă desgusta. Ei voiau să aibe un cântăreț la petrecea lor dansantă; eu nu voiam să cânt valsuri, așa că mi-am înstrăinat simpatiile a câtorva familii „bune”. Eu îmi urmăream gândurile mele și nu eram pasionat decât de arta mea, care îmi devenise și o necesitate și o tovarășe nedespărțită. O singură dată, în tot timpul acesta am fost scos din felul meu de viață. O scrisoare dela mama lui Gheorghiuță, mă înștiința că Gheorghiuță a murit și ea a rămas singură, fără nici

un sprijin. Mi-am adus aminte de mirosul meu, care 'nu mă înșelase. Am scris atunci o romanță pe care sufletul o purta în mine. O romanță tristă, în care puneam simțirile mele, care și altfel aveau nevoie să se exteriorizeze. După ce-am cântat-o profesorului meu, el s'a uitat lung la mine și mi-a spus: Ce, ești nebun? Nu l-am priceput în clipa aceea, dar ca o fulgerare mi-a trecut prin minte că el nu putea înțelege ceea ce voiam să spun eu, atât de nou și de neașteptat era pentru dânsul. Din ziua aceea s'a așezat între noi iarăși depărtarea din primii ani de studiu. Am cântat romanța prietenilor mei, pictorul și sculptorul. În ochii amândurora am văzut lacrimi, sculptorul chiar isbucnit în hohote și s'a repezit la mine să mă sărute. „Ai răscolit toată viața mea, mi-a spus el, îmi vine să neburnesc“. Seara aceea, n'am s'o uit niciodată! A fost cea dintâi zi frumoasă din viața mea. Erau oameni care să mă înțeleagă și pe care să-i pot înțelege. Erau dureri ce dormeau în sufletele noastre, dureri ce isbucneau în cântec le mine, la alții în vers, pe pânză sau în lut, în fond însă era aceeași durere. Și astăzi mă întreb de ce oare numai din suferințe pornește creația? Nimic nu se naște fără durere, fără chinuri și suferință pe lumea aceasta!

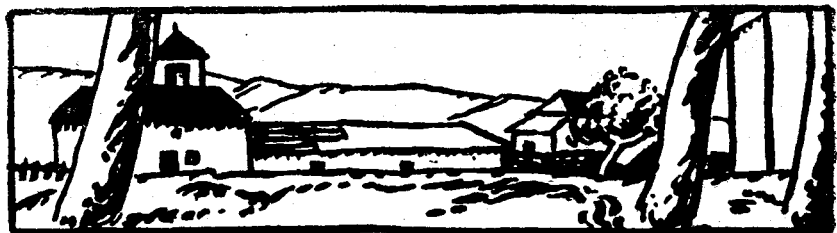
După ce-am absolvit Conservatorul, am dat două concerte. N'am avut succesul la care mă așteptam și aprecierile ce s'au făcut atunci asupra mea, m'au durut. Rețrăesc și astăzi acele seri, cu singura deosebire că astăzi *văd* de ce n'am avut succes. De cântat, am cântat bine, de asta sunt sigur. Simțiam însă că am în fața mea o colecție de oameni foarte deosebiți între dînșii, parcă unii ar fi fost laponi, alții piei roșii. Unii veniseră ca să-și arate importanța persoanei lor, alții ca să nu lipsească dela un concert la care au auzit că și-au reținut bilete X și Y. Eu am uitat că trebuia să cânt numai pentru unul san doi; eu am uitat că trebuia să cânt numai pentru mine dacă voiam să cânt pentru toți. Ce știam eu pe atunci? Contactul cu sala aceea nu mi-a făcut bine și ne simțiam dușmani unul altuia. A doua oară, la sfârșit, mi-a venit să cânt romanța scrisă în amintirea lui Gheorghită. Când isprăvisem și mi-am aruncat ochii asupra sălei, ei toți visau parcă. Nu mai era nimeni pe fața căruia să nu se fi ivit o dungă a durerii... Iată leacul care vindecă, pentru că vorbește adevărul! Chiar și pe gazda mea o vindecă. Atunci când i-am spus că mor dacă nu se satură de bani, a căzut pe gânduri. Iar strigă! Azi i-a fugit porcul. În nenorocirea ei, a venit să-mi spună și să mă întrebe dacă nu știu unde-a fugit! „Caută-l la poliție“, i-am răspuns mai mult ca să scap de ea. Se vede că s'a dus și acuma s'a întors. Trebuie să fie în porțiță. Aud: „Din pricina ta împielitătule a fugit porcul! Să mai vii la apă! Am să vă pedepsesc. Toți lăsați porțița deschisă; n'aveți nici milă măcar de o biată femeie bătrână, fără om la casă!“ Pe urmă schimbă tonul, vorba ei e mângâitoare: „Săracu purcelușul meu cum era să te fure și maica să rămâe fără tine de Crăciun!“ Iată pentru ce trăește ea și pentru ce se bucură de viață. Dacă i-ar lua cineva porcul, banii și gura, viața n'ar mai avea nici un farmec pentru ea. Ce puțin lucru îi mulțumește pe unii! Ce farmec are pentru mine viața? Eu vreau să isprăvesc odată, însă flacăra

care arde în mine nu vrea însă să-și atingă sfârșitul și parcă arde cu o lumină slabă, de tot slabă, prelungindu-și cât mai mult pâlparea și ferindu-se cu îngrijire de cele mai ușoare adieri. Hei, dragul meu, tu n'ai viață în tine, tu ai numai un rest de viață și asta n'ai aflat-o decât atunci când era prea târziu! Acuma ce poți alta face, decât să stai toată ziua în fotoliu, să meditezi asupra trecutului tău pe care nu l-ai cunoscut, și noaptea să te întinzi în pat și să ții de tovarăș întunericului? De câteori mă culc, de atâtea ori doresc să închid ochii și să nu-i mai deschid niciodată. Doamne, de-ar fi asta cea din urmă noapte, așa mă rog eu în fiecare seară. Când va fi să vie cea din urmă noapte, eu am să știu, și-atuncia, tare mă tem c'am să întreb ca altul înaintea mea: Doamne, de ce noaptea aceasta nu seamănă cu nici una din celelalte? Și eu am să simt că n'are să mai samene, am să pipăi cu degetele mele uscate puntea care are să mă despartă pentru totdeauna de toate nopțile mele care s'au asemănat între ele, dar care nu au nici o asemănare cu noaptea unică, pe care nimeni nu o va cânta nici când.

— Sfârșitul în numărul viitor —

VASILE SAVEL

„Prin noi înși-ne“, cu ajutorul altora...

— Sau politica economică a dlui Vintilă Brătianu —

Di Vintilă Brătianu, autorul cunoscutei formule „*prin noi înși-ne*“ (nu poate să inventeze toată lumea praful de pușcă) a făcut de curând o călătorie până la Paris, abandonând acolo minunata sa rețetă și făcând apel la binevoitorul concurs al bancherilor apuseni. Consecvența rămâne fără îndoială, una din specialitățile actualilor conducători ai partidului liberal. Di Vintilă Brătianu se ferește să abuzeze de ea, dar nu poate rezista stăruitoareii obsesiuni.

Sunt trei ani de când orgolioasa lozincă sbârânie în urechile opiniei publice. Nevoile erau și atunci multiple și apăsătoare. Guvernele precedente, în special acela prezidat de dl general Averescu, încercând să pună din nou în picioare organismul economic al statului zdruncinat din temelii pe urma războiului, s'au lovit pe rând de dificultăți fără sfârșit. Într'o țară plină de bogății ca a noastră, sărăcia pâdea la toate colțurile, numai pentru că ne lipseau mijloacele de a pune în valoare sterilele comori cari se cereau desgropate. În fața chinuitoareii probleme, se căutau soluțiile menite să faciliteze penibilele noastre opintiri. Unii s'au gândit atunci la ajutorul care ne-ar putea veni de peste graniță, sub forma unei colaborări a capitalului din țările amice. Era numai vorba, să se găsească drumul care ducea spre această loială cooperare, fără ca interesele naționale să treacă prin furcile caudine ale unei supremații financiare. Di Vintilă Brătianu s'a ridicat însă indignat, protestând de după ghișeurile „*Băncii românești*“ și, pentru că dela aceste ghișeuri se „emit“ și principiile doctrinare ale partidului liberal, ziarul „*Viitorul*“ a început violenta, patriotica, emoționanta sa campanie împotriva „invasionii cutropitoare a capitalului străin“ destinat să arunce România în „primejdioasă robie.“

„Prin noi înși-ne“ a însemnat deci fângăduiala, că partidul liberal va fi în stare să facă față situației, numai cu puterile competen-

țelor și energiilor sale proprii. Un angajament de viguros Atlas guvernamental. Dl general Moșoiu garanta, de unul singur, refacerea rețelei noastre de căi ferate; dl Vasile Sassu lua asupra sa însărcinarea de a face să rodească din belșug ramura industriei și a comerțului; dl Vintilă Brătianu, el însuși, trebuia să găsească printr'o spițerească și atentă drămuire mult căutatul echilibru bugetar. Ni se aruncău dela „Cercul de studii“ liberal atâtea rețete sigure, atâtea asigurări pline de încredere, încât foarte multă lume se deprinsese să socotească furtul urne'or în alegeri ca un rău necesar. Indezirabilă sub raportul politic, cărmuirea dlui Ion I. Brătianu ajunsese să fie privită, chiar de către unii cetățeni de bunăcredință, ca apropiata realizare a unui dezi-derat obștesc: refacerea gospodăriei publice.

Rezultatul final al sforțărilor făcute, iată-l, e o mărturisire publică de neputință.

Se poate trage oare o altă concluzie, din declarațiile publicate de dl Vintilă Brătianu în *Le Temps*, și reproduse în toate ziarele dela București? Presa guvernamentală își îndeplinește o imperioasă datorie profesională încercând să acopere evidenta contradicere. Partidul liberal nu și-a schimbat prin nimica politica sa economică, — formula „prin noi înși-ne“ rămâne în picioare...

Așa să fie? Dl Vintilă Brătianu a spus textual: „Țara noastră reprezintă potențial, toată lumea o știe, o bogăție incomparabilă — cea mai mare parte a bogățiilor sale sunt încă neexploatate; nu avem mijloace pentru aceasta. Spre a o face, două metode se prezintă spiritului: ori ni se va lăsa nouă grija aceasta, și vom parveni s'o facem singuri; nu încapă umbră de îndoială, dar va dura foarte mult; ori străinătatea ne va ajuta. În cazul acesta, străinătatea ar putea trage incontestabil mari foloase dela noi, dar noi am câștiga prin faptul că țara noastră va ajunge mai repede într'o mare dezvoltare de producție. E înduioșătoare, claritatea cu care dl Vintilă Brătianu vede stările de lucruri de acasă, dela o distanță de trei mii de kilometri; martorii ne sunt culegătorii-tipografi din atelierile „Independența“, că domnia-sa n'a încredințat niciodată hârtiei aceste elementare adevăruri. Ce-a mai rămas, la Paris, din lozinca: „prin noi înși-ne?“ Recunoașterea deschisă, că România n'are mijloace necesare pentru a exploata bogățiile sale; apoi prezentarea amabilă a unor ademenitoare „prospecte“: căile ferate, exploatarea regiunilor noastre petrolifere și forestiere, captarea căderilor de apă, utilizarea gazului metan, — și așa mai departe. Dărzul constructor de ziduri chinezești dela București apare pe malurile Senei subț înfățișarea unui zâmbitor ofertant.

Niciodată n'am asistat la o spovedanie mai elocventă a unei înfrângerii politice. Agreebila deplasare a dlui Vintilă Brătianu e în realitate un drum de pocăință. (Se poate merge la Canossa astăzi foarte confortabil, cu trenul Simplon...) Dar, gestul e întârziat. După un an și jumătate de iluzionism financiar, iată-ne ajunși acolo de unde ni se spunea că va veni sentința de moarte a neatârării noastre. O chinuitoare experiență s'a făcut pe spinarea țării, și urmările se văd. Vălul de minciună a căzut. Până luna trecută, ni se înfățișau cele mai lu-

minoase perspective. Subt priceputa și iubitoarea cărmuire liberală România devenise patria fericită a excidentelor bugetare, aci era viața cea mai ieftină din Europa, circulația pe căile ferate întrecuse traficul vremilor normale, visteria publică gema de numerar, producția destinată exportului se ridicase la cătimi fabuloase, și leul, — sărmanul leu, care niciodată nu stătuse atât de bine! — înregistra sălturi amețitoare... Acum dintr'odată, iată mărturisirea rușinoasă a greșelilor săvârșite, însoțită de renunțarea publică la un program de acțiune, care apărea ca unica rațiune de existență a acestui guvern impopular. Lucrurile iau o întorsătură umoristică, deoarece, cu amendamentul ce i s'a atârnat de coadă, ca o podoabă de batjocură, lozinca sună : „*Prin noi înși-ne*“, — cu ajutorul altora. Suntem deci în plină stagiune Caragiale. Onorabilul domn Farfuride se suie grav la tribună și cere să se revizuiască politica economică a României, dar ne încredințează că nimic nu se va schimba.

Va fi dl Vintilă Brătianu mai norocos pe calea „concesiunilor“ decât pe aceea a „intransigenței“ de până acum? Nu credem. În primul rând, pentrucă actualul ministru de finanțe s'a isbit dela început de totala neîncredere a străinătății. Cine se poate convinge că brusca sa convertire economică e cu adevărat sinceră?

MOISE NICOARĂ

Viața literară

Două triste aniversări...

Sunt zece ani de atunci. Pe străzile mult înfierbântate ale Capitalei, în acele zile neliniștite de vară ale expediției noastre militare în Bulgaria, mulțimea roia nervoasă și preocupată, cu gândul dincolo de frontiere. Atunci, în vreme ce răsunau de pretutindeni chemările trâmbițelor, se stingea într-o odaie de spital Ștefan Iosif; ajungea poate până la ferestrele lui, martor nevăzut al agoniei chinuite, îndemnul strofelor din impetuosul *La arme!* epilogul eroic al dureroaselor lui poezii de dragoste de până atunci. Aproape în acelaș timp, o săptămână dacă a despărțit cele două sfârșituri, tot atât de tragic s'a năruit și viața plină de putere și de energie a lui Ilarie Chendi...

Amândoi se avântaseră în zgomotul Bucureștilor, cu vreo cincisprezece ani în urmă, venind din acest Ardeal din care coborâseră cu puțin mai 'nainte ceilalți doi tovarăși de frământări literare: Gheorghe Coșbuc și Ion Gorun. În vâltoarea marelui oraș, cu atâtea preocupări străine scrisului, Ștefan Iosif se strecura sfios, cu ochii lui mari și nedumeriți, deschiși asupra vieții care avea să fie atât de crudă cu el. Un visător delicat și senzitiv aruncat ca un copil inspirat în mijlocul unui val de pozitivism necruțător. Ilarie Chendi însă pășea în arenă cu îndrăsneală, totdeauna gata de război, rotind de jur împrejur ascuțișul privirilor sale vioaie, purtând parcă totdeauna, ca un mușchetar semeț, o spadă pricepută la sold. Temperament de războinic, pentru care o lovitură fericită în toilul luptei e o satisfacție artistică.

Un poet și un critic, firește. Custozii genurilor literare sunt aci, pe-aproape, pentru a rezerva conștiințioși sertarul cu etichetă în care se găsește clasificat fiecare. O operație, de data aceasta, foarte simplă.

Cei doi prieteni, cu toate deosebirile de temperament, erau legați totuși de firele nevăzute ale unor năzuințe sufletești comune, și dacă n'au

fost todeauna împreună, drumurile lor se încrucișau undeva, departe, înainte. Moartea i-a secerat însă în plină vigoare, la amiaza vieții, când maturitatea talentului vine să rodească din belșug lungul sbucium al tinereții.

Ștefan Iosif străbătuse o cale luminoasă și fecundă dela liniștilele *Patriarhale*, până la emoționantele sale *Cântece* din urmă. Profundele accente de suferință intimă găseau o minunată cutie de rezonanță și ochii iluminați ai poetului plângeau acum lacrimile eternei tragedii omenești.

*Să pot trăi, străin de glasul urii
Ca un copil cuminte al naturii...*

Așa ceruse poetul, la primele sale bătăi din aripă. Dar versurile duioase de pe vremea *Semănătorului*, cu multele lor ezitări fermecătoare și cu încântătorul aier de stângăcie, fuseseră de-abia prevestirea aceluia lirism de mai târziu, grav și adânc, care se dă pe sine însuși întreg, fără reticențe, fără farduri, fără penibila sforțare spre „forma nouă”, care era și pentru Iosif o permanentă preocupare, dar nu și unica lui țință. Linia aceasta ascendentă, care se avânta pe culmile unde odihniise cândva geniala melancolie a lui Eminescu, — a fost curmată brusc de aceeaș mână neiertătoare care a oprit în atât de scurt răstimp și alte bune speranțe ale aceleiaș generații: Anghel, Cerna, Gârleanu...

Așa s'a dus și Ilarie Chendi dintre noi, în mijlocul luptei pe care o purta pentru o scăpa literatura din robia șarlatanismului și pentru a salva până la urmă onestitatea de cugetare a culturii românești. Fusese strălucit înarmat pentru această cruciadă. Spirit veșnic viu, dând în polemicile sale atacuri fulgerătoare și sigure Ilarie Chendi se instalase pasnic al bunului simț în pragul vieții noastre literare, apărându-și convingerile cu o vervă mușcătoare și neobosită. În frământarea aceasta, a dat și a primit lovituri. Le primea cu sânge rece, aproape zâmbind, și le da cu eleganța unui maestru de scrimă, suplu și îndrăzneț. Mai mult decât oricând, acum când atâți nechemați au dat busna în paginile nenumăratelor publicații periodice, căutând să răsbată sub înșelătorul paravan al unui modernism păsăresc, lipsa lui Iosif și a lui Chendi însemnează o pierdere pe care o resimțim la fiecare pas.

În seceta aridă a inspirației lirice de astăzi, poezia caldă și generoasă a lui Iosif ar însemna o oază odihnitoare; în desorientarea care domnește pela diferitele răspânti contemporane, biciuitorul și priceputul discernământ al lui Chendi ar fi o temută autoritate în prețuirea valorilor noastre culturale.

Pe cele două morminte dela București, cu prilejul tristei aniversări se vor risipi din nou florile aducerii aminte. Aruncăm și noi de-aici, câteva petale...

A. H.

Cronica politică

Jalnica izolare...

Dacă așa zisul partid național din Ardeal, încercând deatâtea ori o apropiere mai durabilă cu diferite partide politice și nereușind s'o facă, a căutat să dovedească neputința lui de a se adapta nouilor împrejurări de viață din România întregită, apoi acest lucru l'a arătat cu prisosință.

Nu se poate spune că nesfârșitul lanț de târguiești de-asupra căruia d. Iuliu Maniu s'a legănat de patru ani de zile, — în foarte scurtă vreme se va sărbători, desigur, o aniversare, — n'a fost destul de lung. Între d. Ion Brătianu și d. Ion Mihalache, toate tendințele și toate programele erau reprezentate. Partidul național n'avea decât să aleagă. Și n'a ales pe nimeni. (Cine mai crede în seriozitatea „fuziunii“ cu rămășițele conservatoare, fără căpătâi și fără căpetenii, adunate de pe drumurile vechiului Regat în urmă morței regretatului Tache Ionescu?) El nu s'a putut înțelege nici cu d. general Averescu, nici cu d. N. Iorga, nici cu d. dr. Lupu nici cu d. Al. Constantinescu. Ușor se găsea oricând un pretext pentru a motiva nereușita fiecărei invoeli. Liberalii, firește, erau înfățișați ca primejdioși acaparatori ai vieții noastre economice. Țărăniștii, la rândul lor, aduceau cu ei tendința extremisă a luptei de clasă pe care „amicii poporului“ din comitetul de o sută nu pot s'o imbrățișeze. Însfârșit, partidul poporului, reprezentând drumul de mijloc între aceste două exagerări se vedea urmărit totuș de neiertătoare imputări încă de pe vremea desființării Consiliului dirigent, pentru opera de întărire a unității noastre, pe care a căutat s'o realizeze în vremea cât a stat la cârma țării.

Ar fi avut destul răgaz partidul național ca să ia în cele din urmă o hotărâre. De când tot bate pela porțile vecine, și de când se tot sfătuieste cu ușile închise, ar fi fost foarte firesc să se oprească odată din neîntreruptul mers, și să mărturisească limpede și deschis: — „Iată, tovarășii cu cari voi merge alături, pentru că împărtășim cu toții aceleași credințe și ne îndreptăm împreună spre aceleași scopuri“. Dar, neobosiții vânzători de pertractări nu s'au putut apropia de nimeni și nu s'au simțit bine nicăeri. Ei nu s'au împăcat cu niciun program de acțiune

comună, — afară numai de atentatul cu gaze asfixiante dela Cameră, — și au întovărășit de o bolnăvicioasă suspiciune fiecare gest al mânei care se întindea mereu când spre dreapta, când spre stânga. Astăzi, partidul național a rămas singur într'o dezolantă izolare politică iar șefii lui au pierdut până și dreptul de a ridica în fața nedumeririlor de-acasă, pretextul unei nepotriviri programatice. Nimeni nu e atât de orbit, încât să nu vadă că dacă ar fi existat în tabăra dlor Iuliu Mașiu și Alexandru Vaida, o dorință sinceră de a părăsi cadrul strâmt al unor rosturi provinciale, o apropiere s'ar fi realizat de mult: altfel e de neînțeles, cum din atâtea partide cari au răspuns invitațiilor făcute, nu s'a nimerit niciunul care să convină strălucitului, admirabilului, inexistentului program al partidului național!

Partidul național e înconjurat deci acum, din toate părțile, de o animozitate generală. E fatalul front unic al celor cari s'au plictisit pertractând. Promițătoarele preliminarilor de acord s'au transformat în atacuri viguroase de front. Prelungitele convorbiri pe șoptite, în cari se cântăreau condiții și se statorniceau principii, au făcut loc asprelor reproșuri și învinuirilor crude. Buna atmosferă prietenoasă pe care partidul național o găsisse la București în 1919, s'a risipit cu desăvârșire. În patru ani, fața lucrurilor s'a schimbat. Acum, vrăjmașiile mișună din toate părțile. Vrăjmașii mai noi sunt țărăniștii, vrăjmașii mai vechi sunt liberalii. Până și d-l N. Iorga, adulatul protector de altădată, atacă acum pe față politica partidului național, numind-o de-adreptul protivnică intereselor României. Învrăjbindu-se cu toată lumea, partidul național a ajuns la un punct mort. Drumurile s'au închis pretutindeni. Dezorientarea s'a instăpănit din nou în rândurile de-atâteaori amăgite de mirajul unei alianțe mântuitoare. Iar confracții dela „Patria“ au început din nou să scrie că „puterea partidului național rămâne tot aci în Ardeal“.

Acesta să fie epilogul atâtor tratative nereușite? Un nou soi de regionalism, care se întemeiază pe altceva decât pe hipertrofia intereselor locale, și pornește de alt undeva decât dintr'o dorință de monopolizare a conducerii unui colț de țară? un regionalism care mărturisește refuzul său de a se aclimatiza în cuprinsul întreg al hotarelor...

Înregistrăm cea mai nouă jalnică situație a adversarilor noștri, și trecem mai departe.

ION BALINT

GAZETA RIMATA

Vilegiatură...

*De-o lună 'ntreagă plouă... plouă, cu-o furie plină de urgie...
(S'a hotărât par'că pământul să facă hidroterapie)
Dar eu presimt în scurtă vreme un val energetic de căldură,
Și-un larg exod care pornește din nou, în vilegiatură.*

*Ne-am reținut odăi din vreme (sau mergem numai la 'ntâmplare)
Să facem băi de-acid carbonic, sau cură aprigă de sare;
In viața noastră cotidiană e ca un balnear refren...
(Avem o serie 'ntreagă de persoane, înscrise în „carnet-mondain“.)*

*Ghiulukă dupăce, firește, pe Mihalache l'a dat gata,
S'a dus să se mai întremeze, să mediteze la Sovata...
Bietul partid! O iarnă 'ntreagă a stat subț pompe înzadar
Și-a căpătat, la Constituție, reumatism articular!..*

*S'a pus și doctorul Dobrescu, să se-odihnească pe vacanță...
Ca bun medicinist ce este și-a ticluit o... ordonanță,
Și urmărit de persecuții și de-a Justiției strâmbătate,
S'a dus să-și caute la Ocne neprețuita-i sănătate...*

*Purtat de-o proaspătă ambiție, pornește iute 'n pas gimnastic
Un elegant și plin de vervă consilier eclesiastic:
E domnul Coltor, care astăzi împins de-o boală timpurie
Visează să se instaleze, de tânăr, la „Episcopie“.*

*Chiar domnul Vaida, — jost odată și Cancelar, și Prim-ministru, —
Iși poartă suferința crudă între Carpați, Siret și Nistru,
Și neputând să 'nfrunte chinul mult mai satanic decât Iadul,
Alege vechile isvoare cu cari l-a răsfățat Karlsbadul!..*

*Doar popa Man va sta acasă în sihăstria lui din Gherla
Deși 'n cununa de talente din Țara Cânelui, — e perla!
El nicăeri, în largul țării, n'a reținut nici-o odaie,
Căci cruntul șampion, — știm bine, — nu face nici-odată baie...*

*O, lista noastră ar fi lungă, dar ne oprim cu număratul,
Vilegiatura ardeleană și-a împlinit de-acum veleatul...
Căci comitetul „de-o sută“, ce suferă și pertractează
In România întregită, niciunde nu „proșpițiază!“*

DOCTORUL MATEI

INSEMNĂRI

Manifestația dela Caracal. — Mai întâi, o vijelioasă și netăgăduită confirmare a popularității dlui general Averescu. Simpatica „presă independentă” dela București a întins și de data aceasta urâta conspirație a tăcerii deasupra unei manifestații care a fost într’adevăr a democrației, de vreme ce a izbucnit ca o flacără vie din sufletul nepotolitelor valuri ale mulțimei. Noi am văzut însă cu ochii noștri miile de țărani ai Romaniților revărsându-se de pe toate drumurile, lăsând în urmă lucrul grabnic al câmpului, înfruntând revărsarea ploilor torențiale, pentru a se strânge în jurul Generalului așteptat. Nesfârșitele petiții cari curgeau, și pe cari *Viitorul* le ironizează cu așa de puțin duh, sunt o dovadă netăgăduită despre adâncile nemulțumiri, despre sângeroasele jicniri pe cari le-a scos la iveală din ’bun senin, numai un an și jumătate de cărmuire nedreaptă. Ele mai dovedesc însă și altceva; e convingerea pe care țărănimea o păstrează și astăzi cași în tranșeele din Moldova, că alinarea nevoilor ei nu poate veni din altă parte: nici dela liberalii cari i-au luat înapoi pământul dat prin legea agrară, nici dela țărăniștii cari scormonesc zadarnic atâtea răni deschise, fără nici-o speranță de a le tămădui. S’au petrecut într’adevăr, scene mișcătoare.

Femeile și copii plângeau, bătrânii se opreau în marginea drumului, cu mâna streășină la ochi, și marea de capete trecea pe străzile tixite, în strigăte și aclamări cari nu se puteau potoli.

Măreața întrunire sub cerul liber a fost apoi strălucita desfășurare a unei admirabile conștiințe cetățenești. Insemnătatea simbolică a alegerii dlui Octavian Goga ca președinte al organizației partidului poporului a străbătut în toate cugetele și această manifestație politică s’a transformat într’o adevărată sărbătoare națională. Pentru câteva clipe, necazurile trecătoare au fost uitate și ochii plugarilor de lângă Dunăre s’au umezit de alt soi de lacrimi decât acelea ale desnădejdei. Ei au priceput, cu cel dar neprețuit al intuiției lor sigure, că suprema binefacere, pentru toți deopotrivă, va ieși din această încordare topită laolaltă a sufletului românesc de pretutindeni: acelaș pe Olt cași pe Târnave, pe Prut cași pe Mureș...

Încă un triumf al cauzei pentru care luptăm aci în Ardeal, a fost cules tocmai pe plaiurile Olteniei. Ni l’au dat acolo zece mii de săteni strânși la un loc pentru a proclama trăinicia unei legături zdravăn înodate, pe deasupra Carpaților. E aceeaș înțelegere dreaptă a instinctului popular, în care am avut încredere totdeauna.

„Liga pentru drepturile omului“. Pe zidurile Capitalei s'au lipit deunăzi afișe mari, încadrate în doliu, anunțând constituirea unei noi asociații: „Liga drepturilor omului“. Obișnuții trecători, cari se opresc de-atâtea ori la colțul de stradă în fața reclamelor de cinematograf, au cetit desigur cu oarecare surprindere reeditarea celebrei „declarații“ cetățenești a revoluției franceze din 1793, și au parcurs cu multă curiozitate lista diferitelor persoane convinse că pot s'o contra-semneze la București, în România dela 1923, adică exact după o sută trei zeci de ani, fără să atragă asupra lor nici o neplăcere.

Pornind subt asemenea auspicii, „Liga drepturilor omului“ nu apare desigur ca o temerară inovație. Așa se și explică dealt fel azeziunile cam înpestrițate, strânse din diferite părți în jurul unei idei generoase, care a triumfat încă de-acum un veac și jumătate.

Cum se întâmplă însă de foarte multe ori, subt firma inofensivă a „Ligei drepturilor omului“ se ascund alte intenții. Printre iscăliturile atâtor nume onorabile, adunate cu pantahuza din toate părțile, abia descoperim, de pildă, pe aceea a dlui N. D. Cocea. Și cu toate acestea, *acolo*, la revista *Facta*, a germinat mai 'nainte salvatoarea „Ligă“, destinată să acopere o condamnare infamantă și să justifice atâtea turpitudini ale condeielui. *Acolo* s'a redactat emoționanta proză, *acolo* se primesc azeziunile...

Am înțeles. Acestea sunt „drepturile omului“. Dreptul la șantaj, la insultă și la calomnie. Un pavilion de umanitate pentru o presă pătată de nesfârșite rușini. Il negociază d. Rosenthal, îl revendică d. Honigman, îl cerșește d. Pankerow. O mai ales d. Pankerow, viteazul nostru Leonard, reporterul ambulănt al Ardealului, care apare azi

la Dej mâine la Arad, răscolind „taine familiare“, și „șcandaluri intime“ cu discreția unui vânzător de fotografii indecente...

Sunt acestea sfinte „drepturi ale omului“, și, este oare d. N. D. Cocea chemat să le apere, cu concursul neștiutor al naivității unor iscălituri onorabile?

Opiniile economice ale dlui Sever Dan. — Călătoria dlui Vintilă Brătianu în străinătate a avut și un rezultat fericit: ne-a dat prilejul să cunoaștem opiniile economice ale dlui Sever Dan, despre „capitalul extern“. Secretarul general al partidului național publică în *Lupta*, cunoscutul organ de publicitate al fraților Honigman, și al vărului lor Pankerow, un emoționant articol, în care ni se oferă, ca „bază fundamentală“, constatarea obținută după îndelungi sforțări cerebrale, că un stat e mai bine să n'aibă datorii, decât să aibă din cale afară de multe. *Deci*, trage concluzia foarte inteligentă secretarul general al partidului național: capitalul indigen, chiar când e străin, tot românesc se chiamă că este.

Nici nu mai începe indoială. Recunoaștem însă aici directă influență a dlui Alexandru Vaida, inspirat la rândul său de „capitalul românesc“ dela fabrica *Renner*. (Cunoscuta sprijinoare a ziarului „*Keleti Ujság*.“) Apoi, domnule Sever Dan, să-ți dea Dumnezeu zile, pentru cinstea partidului care are ca „secretar general“ o personalitate politică atât de pricepută.

„**Revizuirii**“. În editura îngrijită a „Culturei naționale“ a apărut de mai multă vreme cartea astfel intitulată a confratelui nostru d. H. St. Streitman. Sunt constatări rezezi și spirituale asupra societății de astăzi, în implementarea cărora scânteiază un viu dar de

caracterizare și o fină ironie de intelectual rafinat. Sunt apoi unele meditații stăruitoare asupra unor probleme mai cuprinzătoare, din a căror formă sentențioasă răsar adesea, la umbra unui paradox, observații de o suprinzătoare originalitate. Multe din acestea reflexii, înseilate acum pe firul roșu al unui volum întreg, le cunoșteam din diferite ziare și reviste, unde fuseseră publicate sub titlul simplu de „Tăblițe“, și iscălite, tot atât modest: *Alceșt*.

„Revizuirile“ nu sunt desigur rude prea apropiate cu mizantropul erou al genialului Molière; ca să rămănem în acelaș veac am putea pomeni mai de grabă numele neîncrezătorului La Rochefoucauld. În orice caz, scepticismul acestor maxime politice și morale e de o calitate aleasă, și mijloacele cari îl susțin pornesc dintr'o îndemănatecă mânăuire a unor reale însușiri literare.

Recomandăm deci culegerea iscălită de d. H. St. Streitman, care este unul din puținii noștri gazetari de mâna întâia, tururor cetitorilor noștri. Vor avea o agreabilă surpriză, și nu ne vor ține de rău pentru părerea bună pe care o mărturisim aci.

Condamnarea dlui N. D. Cocea. În sfârșit, înțelegem pentruce neobosiții șampioni ai presei românești, în frunte cu d. Iacob Rosenthal dela *Adevărul* și părintele Agărbiceanu dela *Patria* s'au pronunțat împotriva „restrângerei libertăței scrisului“, înfăptuită prin noua Constituție. După prevederile acesteia, d. N. D. Cocea, prea cunoscutul patron al revistei *Facta* a fost condamnat de Tribunal la un an jumătate închisoare pentru ofense grave aduse Coroanei. O mare jicnire a fost adusă... democrației, și, după cum era de așteptat, tovarășii de idei ai teribilului polemist nu mai pot sta

la un loc de indignare. S'a violat în chip nedemn sfântul privilegiu de a cugeta, prin intermediul cerebral al scuipatului...

Mărturisim că noi nu ne simțim înduioșați de soarta dlui N. D. Cocea, după cum nu ne-am emoționat nici atunci când i s'a administrat o sdravănă corecție publică din partea unor cetățeni indignați, cari n'au avut decât o vină: că și-au manifestat indignarea pe întuneric. Directorul *Factei* va merge la Văcărești și, de-acolo, se va întoarce destul de sănătos, de bine dispus și poate, puțin cumișit. Să întrebe pe fostul său amic, d. T. Argezi, care știe câte ceva în această privință.

Cât despre apărătorii „libertăței scrisului“ n'au decât să pună doliu la pâlăriile cari acopere strălucitele lor înteligențe. Treaba dumnealor!...

Intre foștii amici. S'ar părea că e foarte multă vreme decând d-l Iuliu Maniu apărea la braț cu d-l Ion Mihalache și de când se citeau la Camera declarațiile în devălmășie ale „opozității-unite.“ Astăzi, partidul național și cel țărănist reprezintă mai de grabă o opoziție... desbinată. Cuvinte aspre au început să treacă dintr'o parte a alta a drumului. Ca într'un lung concubinaj care n'a reușit să fie transformat în căsătorie, părțile adverse încep să-și dea pe față uratele taine ale conviețuirii intrerupte. Orice s'ar zice, epilogul e intristător.

Organul dela București al partidului țărănist *Aurora* reproduce cuvântarea d-lui Ion Mihalache, rostită în adunarea dela Reșița. Vai! partidul național nu mai e acum, după ruperea tratativelor de fuziune, decât „o fantomă a trecutului“, adică un partid care, neavând o concepție socială de bază, rătăcește pela ușile tuturor partidelor, condamnat dinainte să ajungă

„o jucărie în mâinile liberalilor“... *Patria*, firește, răspunde și d-l Iuliu Maniu aruncă amicului său politic de ieri o seamă de riposte veninoase, printre cari invinuirea cu „goana după efecte oratorice“ și „afirmațiile absurde“ sunt dintre cele mai ușoare.

Răfuiala, de-abună seama, abia a început. Partidul țărănist și-a arătat dorința de a veni „să se organizeze“ în Ardeal. Intre noi fie zis, puțină nădejde... Presimțim însă că se va deslănțui o indignare homerică în comitetul de-o sută, și lucrurile nu se vor sfârși bine.

Așa cum nu se sfârșește bine nicio tovărășie care se sprijinește numai și numai pe ura împotriva unui dușman comun. Am spus-o aci, din ziua în care (cine-și mai aduce aminte?) s'a încheiat acordul de opoziție între cele două partide, împotriva Constituției...

Represaliile honigmanilor. În clipa în care ne-am hotărât să arătăm în adevărata ei lumină veninoasa „presă de negustori“ din Capitală, am știut la ce ne putem aștepta. Am prevăzut: și scrășnirile de dinți din urma noastră, și insultele neputincioase și inteligenta conspirație a tăcerii, suprema armă a honigmanilor pe cari i-am deranjat din caldul lor culcuș. Nu ne miră, deci, nici humoristicele eforturi de a vorbi despre „sărbătorirea noului șef“ al partidului poporului din Romani, fără a pomeni numele d-lui Octavian Goga, nici nu ne emoționează anonimele atacuri critice pe cari patronii „*Adevărului*“ le reped asupra directorului revistei noastre.

La dreptul vorbind, insultele sunt

chiar amuzante. Proxeneții literari din strada Sărindar s'au trezit, după aproape douăzeci de ani, să conteste valoarea poeziilor d-lui Octavian Goga. Autorii unei cacofonii de-o viață întreagă nu sunt mulțumiți cu versurile publicate altădată în *Luceafărul*...

Se poate. Noi nu vedem însă nicio diferență între d. Iacob Rosenthal și Leon Alcalay, regretatul fost anticar. D-l Iacob Rosenthal, vânzător de haine vechi în arena culturii românești, se deosebește cel mult de răposatul Alcalay printr'un singur punct de superioritate: el știe să se iscălească. Incolo, e aceeași înțelegere a frumosului și aceeași atitudine a teighelei față de credințele artistice...

Răsbunarea honigmanilor e într'adevăr teribilă!

Bibliografie. „*Viața Românească*“, XV, No. 5 pe Mai, cu versuri și proză, iscălite de Demostene Botez, P. Cazacu, C. I. Karadja, Otilia Cazimir, G. Șiadbei, Alice Soare Zamfirescu, D. Focșa, F. Aderca, C. Stere, I. Botez, D. I. Suchianu și cu o bogată cronică literară. Un volum de 160 pagini prețul 20 lei.

O nouă revistă în Banat. Primim numărul prim al revistei „*Gemina*“, o revistă de specialitate ce apare în Timișoara sub direcția d-lui George I. Postelnicu. Vom reveni în N-rul viitor.

„*Cosinzeana*“. Anul VII n-rul 12: (Cluj, Piața Cuza Vodă 16). O revistă bilunară de familie, cu numeroase ilustrații, cu proză și versuri semnate de buni scriitori ardeleni și cu o interesantă cronică la rubrica „*Flori de-o zi*“. — Abonamentul anual 200 lei.